

Realne i etymologiczne znaczenie wybranych pojęć mitologicznych i biblijnych

Pojęcia mitologiczne i biblijne od wieków kształtowały wyobraźnię ludzką, niosąc za sobą głębokie znaczenia symboliczne i moralne. Poniżej przeanalizujemy etymologiczne i realne znaczenie wybranych pojęć, aby zrozumieć ich wpływ na kulturę i sposób myślenia.

Chaos

Etymologiczne znaczenie chaosu to bezład, zamieszanie, zamęt, rozgardiasz, bałagan. Te słowa oddają pierwotne znaczenie chaosu jako stanu całkowitego nieuporządkowania. W mitologii chaos to bezkształtna, nieuporządkowana materia, z której powstał świat. Chaos jest początkiem wszystkiego, stanem przed powstaniem kosmosu, porządku i harmonii. Stanowi fundamentalną część mitologii greckiej, symbolizując pierwotną nieokreśloność, z której wyłania się wszechświat.

Atlas

Atlas w etymologicznym znaczeniu oznacza zbiór map oraz pierwszy krąg szyjny, dźwigający głowę. W mitologii Atlas to tytan, brat Prometeusza, skazany przez Zeusa na dźwiganie sklepienia niebieskiego. Jest symbolem wytrwałości i ciężaru obowiązków, które trzeba nieustannie nosić. Jego postać przypomina o konieczności znoszenia trudności i wyzwań, które życie stawia przed człowiekiem.

Szyf

Etymologicznie, szyf oznacza pracę wymagającą ogromnego wysiłku, ale nie przynoszącą efektu. Mitologiczny Szyf to król miasta Eryty, skazany przez bogów na wieczne wtaczanie

głazu na szczyt, z którego ten nieustannie się wymyka. Syzyfowy trud stał się symbolem bezsensownej i niekończącej się pracy, która nie prowadzi do żadnego celu. Przypomina nam o absurdalnych zadaniach, które mimo wysiłku nie przynoszą pożądaných rezultatów.

Prometeusz

Etymologiczne znaczenie Prometeusza to określenie człowieka, którego czyny są śmiałe, buntownicze, ale dobre dla ludzkości. Prometeusz w mitologii greckiej skradł ogień z Olimpu i dał go ludziom, za co został ukarany przez Zeusa przykuciem do skał Kaukazu, gdzie orzeł wyszarpywał mu ciągle odrastającą wątrobę. Prometeusz symbolizuje postęp, poświęcenie i bunt przeciwko boskim nakazom dla dobra ludzkości, ukazując heroizm w dążeniu do poprawy ludzkiego bytu.

Pięta Achillesa

Etymologicznie, pięta Achillesa oznacza słaby punkt. Mitologicznie Achilles za młodu był kąpany w Styksie, co zapewniało mu odporność na ciosy, jednak podczas kąpieli był trzymany za piętę, która pozostała jego jedynym wrażliwym miejscem. Pięta Achillesa stała się metaforą dla ukazania ludzkiej słabości, nawet w pozornie najpotężniejszych jednostkach.

Puszka Pandory

Etymologiczne znaczenie puszki Pandory to źródło niekończących się kłopotów, smutków i nieszczęść. Mitologicznie Pandora, pierwsza kobieta stworzona przez bogów, otrzymała w posagu puszkę, której nie mogła otwierać. Namówiła jednak męża do jej otwarcia, z której wydostały się wszystkie nieszczęścia i choroby. Puszka Pandory symbolizuje nieprzewidywalność i niebezpieczeństwa, które mogą wyniknąć z nieprzemyślanych działań.

Węzeł gordyjski

Etymologicznie węzeł gordyjski oznacza bardzo skomplikowaną sprawę. W mitologii w mieście Gordian stał stary królewski rydwan, którego jarzmo przywiązane było do dyszla kunsztownym węzłem z łyka. Ten, kto rozwiązałby węzeł, zostałby królem Azji Mniejszej. Aleksander Wielki przeciął go mieczem, pokazując, że problemy mogą mieć proste, choć niekonwencjonalne, rozwiązania.

Hiobowa wieść

Etymologicznie, Hiobowa wieść oznacza złą, katastroficzną, przerażającą wiadomość. Biblijnie, Hiob był uosobieniem poddania się woli bożej mimo najdotkliwszych nieszczęść. Historia Hioba symbolizuje ludzką cierpliwość i wiarę w obliczu ogromnych prób i cierpień.

Samsonowa siła

Etymologicznie, Samsonowa siła oznacza siłę nadludzką. W Biblii Samson był osobą z nadludzką siłą, zależną od jego włosów. Symbolizuje to potęgę i moc, która może być utracona w wyniku zdrady lub lekkomyślności.

Kainowa zbrodnia

Etymologicznie, Kainowa zbrodnia oznacza morderstwo, bratobójstwo. Biblijnie, Kain był mordercą brata Abla, co symbolizuje pierwotny grzech i zazdrość, prowadzące do najcięższych przestępstw.

Zakazany owoc

Etymologicznie, zakazany owoc to rzecz pozornie wartościowa i zachęcająca, a w rzeczywistości szkodliwa, prowadząca zło. Biblijnie, Szatan namówił Ewę, by dała zakazany owoc w raju Adamowi. Tego owocu Bóg nie pozwolił jeść, za co zostali wygnani z raju. Symbolizuje to pokusę i jej fatalne konsekwencje.

Judasz

Etymologicznie, Judasz oznacza zdrajcę, osobę fałszywą, podstępną. Biblijnie, Judasz był uczniem Jezusa, który go zdradził. Symbolizuje to zdradę i nielojalność, szczególnie wobec bliskich osób.

Syn marnotrawny

Etymologicznie, syn marnotrawny to człowiek, który zbłądził, ale potrafił się do tego przyznać. W „Przypowieści o synu marnotrawnym” syn, który zmarnował swoje dziedzictwo, powraca do ojca, który go przyjmuje z otwartymi ramionami. Symbolizuje to przebaczenie i możliwość odkupienia win.

Apokalipsa

Etymologicznie, apokalipsa oznacza uosobienie nieszczęść wojny, koniec. W „Apokalipsie Św. Jana” opisany jest koniec świata i ostateczne starcie dobra ze złem. Symbolizuje to ostateczną katastrofę i sąd ostateczny.

Sodoma i Gomora

Etymologicznie, Sodoma i Gomora to miejsce, gdzie odbywają się rzeczy niemoralne, miejsce rozpusty. Biblijnie, dwa miasta ukarane przez Boga za grzechy mieszkańców. Symbolizują one grzech i Bożą karę.

Dawid i Goliat

Etymologicznie, Dawid i Goliat to określenie dwóch osób, z których jedna pokonuje drugą sprytem i mądrością, drugi posiada natomiast większą siłę. Biblijnie, Goliat to silny wielkolud, Dawid to osoba mądrzejsza, pokonująca go sprytem. Symbolizuje to zwycięstwo intelektu nad brutalną siłą.

Samarytańska przysługa

Etymologicznie, samarytańska przysługa to przysługa bezinteresowna. W „Przypowieści o miłosiernym Samarytaninie” Samarytanin pomaga rannemu człowiekowi, mimo że inni go

ignorują. Symbolizuje to bezinteresowną pomoc i współczucie.

Arka Przymierza

Etymologicznie, Arka Przymierza to symbol porozumienia i braterstwa. Biblijnie, pozłacana skrzynia z drzewa akacjowego zawierająca kamienne tablice prawa.

Symbolizuje Arka Przymierza to symbol porozumienia i braterstwa. Biblijnie, Arka Przymierza to pozłacana skrzynia z drzewa akacjowego, zawierająca kamienne tablice prawa. Symbolizuje ona świętość i bliskość Boga oraz umowę zawartą z ludem izraelskim, przynoszącą nadzieję i ochronę.

Arka Noego

Etymologicznie, Arka Noego oznacza wybawienie, ratunek. Biblijnie, Arka Noego była statkiem, w którym przeżył potop Noe oraz po jednej parze z każdego gatunku zwierząt. Symbolizuje ona Boże zbawienie, ratunek i odbudowę świata po katastrofie.

Wieża Babel

Etymologicznie, Wieża Babel oznacza zamęt, bałagan, zbiorowisko ludzi o różnych językach. Biblijnie, potomkowie Noego chcieli zbudować tak wysoką wieżę, aby dorównać Bogu, za co Bóg pomieszał im języki. Symbolizuje to ludzką pychę i dążenie do nieosiągalnych celów, prowadzące do chaosu i dezorientacji.

Analizując powyższe pojęcia mitologiczne i biblijne, widzimy, jak głębokie znaczenie i symbolika są one w stanie przekazywać. Etymologiczne znaczenia tych pojęć często różnią się od ich znaczeń w rzeczywistości mitologicznej czy biblijnej, ale oba aspekty uzupełniają się, pomagając nam lepiej zrozumieć ich kulturową i filozoficzną wartość. Mitologia i biblia od wieków kształtowały kulturę i wartości społeczne, oferując bogaty zbiór historii, alegorii i symboli,

które wciąż inspirowają i zachwycają współczesnych.

Poprzez te pojęcia uczymy się o sile mitów i przypowieści, które od dawna pełnią rolę edukacyjną, moralną i symboliczną, pomagając ludziom na przestrzeni wieków w zrozumieniu siebie i otaczającego świata.

Podsumowując, analiza realnych i etymologicznych znaczeń wybranych pojęć mitologicznych i biblijnych pozwala głębiej zrozumieć ich symboliczną i kulturową wartość. Każde z tych pojęć posiada bogatą historię i znaczenie, które ewoluowało wraz z upływem czasu, zarówno w kontekście językowym, jak i filozoficznym.

Etymologiczne znaczenie często odnosi się do pierwotnego sensu słów, jakie tworzą dane pojęcie. Na przykład, „Chaos” etymologicznie oznacza bezład i zamieszanie, podczas gdy w mitologii greckiej jest to nieuporządkowana pierwotna materia, z której powstał świat. Z kolei „Arka Noego” etymologicznie symbolizuje ratunek i wybawienie, co idealnie odzwierciedla jej biblijne znaczenie jako środka ocalenia przed potopem.

Z drugiej strony, realne znaczenie danego pojęcia wynika z jego roli w mitologii lub Biblii oraz z przekazu kulturowego, który niesie. Na przykład „Judasza” w realnym kontekście stał się symbolem zdrady i fałszu, odnosząc się do apostoła, który zdradził Jezusa. Podobnie „Pięta Achillesa” w rzeczywistości symbolizuje słaby punkt, co jest odzwierciedleniem historii o bohaterze w mitologii greckiej, który był niezwyciężony, ale miał słaby punkt na pięcie.

Analiza tych pojęć pokazuje, jak mitologia i Biblia od dawna kształtują naszą kulturę, moralność i postrzeganie świata. Ich znaczenia są głęboko zakorzenione w ludzkiej psychice i nadal pełnią rolę w przekazywaniu wartości oraz nauk moralnych. Zrozumienie zarówno etymologicznych, jak i realnych znaczeń tych pojęć pomaga w lepszym pojmowaniu ich uniwersalnych przesłań i zastosowań we współczesnym kontekście.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Tragizm postaw Kordiana, Konrada, Judyma i Wokulskiego

Kordian

Najbardziej tragicznym momentem w życiu Kordiana nie jest wcale chwila, gdy Laura odtrąca jego miłość, ani ta, gdy strzela do siebie, ani nawet gdy wygłasza swój monolog na Mont Blanc, czy jest uwięziony z wyrokiem śmierci. Tragizm Kordiana tkwi w jego wewnętrznym rozdarciu, które osiąga kulminację, gdy idzie zabić cara. Kordian zobowiązał się do tego czynu, wierząc, że będzie to zbawienie dla ojczyzny. Jednakże, zabicie cara oznacza popełnienie śmiertelnego grzechu, który zaprzęści jego zbawienie i zaszkodzi jego honorowi jako rycerza. Kordian nie może podjąć decyzji, co prowadzi do jego psychicznego załamania i omdlenia. Jego tragizm polega na niemożności dokonania wyboru między obowiązkiem wobec ojczyzny a osobistym zbawieniem i honorem, co ostatecznie prowadzi do jego klęski.

Konrad Wallenrod

Konrad Wallenrod staje przed tragicznym wyborem między miłością do ojczyzny a miłością do Aldony. Wybiera Litwę, poświęcając swoje życie prywatne i miłość ukochanej kobiety, ponieważ nie może zaznać szczęścia w domu, gdy go nie ma w ojczyźnie. Dodatkowym tragicznym aspektem jest wybór między honorem a zwycięstwem nad Krzyżakami. Konrad używa nieetycznych metod walki, które kłócą się z kodeksem

rycerskim, ale są jedynym skutecznym sposobem na pokonanie wroga. Jego tragizm polega na konieczności poświęcenia honoru i osobistego zbawienia dla dobra ojczyzny, co prowadzi do jego moralnego upadku i wewnętrznego rozdarcia.

Wokulski

Doktor Schuman opisuje Wokulskiego jako osobę rozdwojoną między romantyzmem a pozytywizmem. Wokulski, wychowany w epoce romantyzmu, żyje w czasach pozytywizmu, co prowadzi do wewnętrznego konfliktu. Jego romantyczna miłość do Izabeli, pełna poświęceń i idealizacji, prowadzi do klęski w życiu osobistym. Z kolei jego pozytywistyczne cechy, takie jak przedsiębiorczość, zainteresowanie nauką i ekonomią, nie wystarczają, by zrównoważyć romantyczne rozterki. Tragizm Wokulskiego polega na niemożności pogodzenia tych dwóch światów, co prowadzi do jego upadku i prawdopodobnego samobójstwa.

Judym

Judym łączy cechy romantycznego buntownika i pozytywistycznego społecznika. Czuje się odpowiedzialny za poprawę warunków życia biednych, jednak jego próby zmiany rzeczywistości kończą się niepowodzeniem i odrzuceniem przez środowisko lekarskie. Judym jest wewnętrznie rozdarty między miłością do Joasi a koniecznością niesienia pomocy najuboższym. Jego tragizm polega na rezygnacji z osobistego szczęścia na rzecz wyższych celów społecznych. Judym wierzy w moc nauki i potrzebę pracy u podstaw, ale jego poświęcenie prowadzi do samotności i cierpienia.

Tragizm bohaterów wobec społeczeństwa i wartości moralnych

Kordian

Kordian staje się symbolem człowieka uwikłanego w konflikt

między osobistymi przekonaniem i obowiązkami wobec narodu. Jego tragizm nie jest tylko osobistym dramatem, ale również ilustracją trudności moralnych, jakie niosła ze sobą walka o niepodległość. Kordian chce być bohaterem, ale jego wrażliwość i brak zdecydowania uniemożliwiają mu podjęcie ostatecznego czynu. Jego upadek pokazuje, jak wielkie idee mogą złamać jednostkę, która nie jest wystarczająco silna psychicznie, aby je unieść.

Konrad Wallenrod

Konrad Wallenrod to postać, której tragizm polega na konieczności działania wbrew własnym zasadom moralnym dla dobra ojczyzny. Jego wybór zdrady i podstępu jest sprzeczny z rycerskimi ideałami, co prowadzi do wewnętrznego konfliktu. Konrad musi zrezygnować z osobistej uczciwości, aby osiągnąć wyższy cel. Jego postawa ilustruje dylematy moralne, przed którymi stawali ludzie w czasach, gdy tradycyjne wartości były konfrontowane z brutalną rzeczywistością polityczną. Jego życie kończy się tragedią, ponieważ niezależnie od wybranego rozwiązania, zawsze pozostaje poczucie winy i moralnego upadku.

Wokulski

Wokulski jest przykładem człowieka, który nie potrafi odnaleźć swojego miejsca w zmieniającym się świecie. Jego romantyczne ideały zderzają się z brutalnym materializmem i pragmatyzmem pozytywizmu. Wokulski, próbując łączyć oba światy, staje się ofiarą własnych aspiracji i marzeń. Jego tragizm polega na niemożności realizacji ani swoich romantycznych pragnień, ani pozytywistycznych celów. Miłość do Izabeli symbolizuje jego pragnienie idealizmu, które kończy się klęską. Jego postawa ukazuje, jak trudno jest zrównoważyć osobiste ambicje z rzeczywistością społeczną i ekonomiczną.

Judym

Judym jest bohaterem, który poświęca swoje osobiste szczęście

dla wyższych celów społecznych. Jego tragizm wynika z wyboru samotnej walki z niesprawiedliwością społeczną. Judym rezygnuje z miłości i stabilizacji życiowej, aby poświęcić się pomocy najuboższym. Jego determinacja i oddanie idei pracy u podstaw prowadzą go do konfliktów z otoczeniem, które nie jest gotowe na tak radykalne zmiany. Judym, podobnie jak inni bohaterowie, staje się ofiarą własnych przekonań i wartości, które nie znajdują zrozumienia ani wsparcia w społeczeństwie. Jego tragizm to symbol samotności i niezrozumienia, jakie często spotyka idealistów.

Podsumowanie

Każdy z tych bohaterów – Kordian, Konrad Wallenrod, Wokulski i Judym – staje przed tragicznymi wyborami, które ukazują ich wewnętrzne konflikty oraz nieuchronne konsekwencje moralnych dylematów. Ich historie ilustrują, jak wielkie idee i osobiste aspiracje mogą prowadzić do upadku, gdy są konfrontowane z nieprzejednaną rzeczywistością. Tragizm tych postaci polega na niemożności pogodzenia sprzecznych wartości i aspiracji, co prowadzi do ich moralnego i osobistego rozdarcia. Ich losy ukazują uniwersalne prawdy o ludzkiej naturze, walce o ideały i konsekwencjach wyborów moralnych w obliczu nieprzyjaznego świata.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Czy warto zajmować się sztuką

współczesną?

Stawiając takie pytanie, można oczekiwać jednoznacznej odpowiedzi – tak lub nie. Moim zdaniem, odpowiedź jest jednoznaczna: tak. Sztuka współczesna to wszystko, co nas otacza, co żyje, czym żyjemy, czego dotykamy, co oglądamy. Jak można byłoby „przejsć” obok niej, nie zwracając uwagi?

Przygotowując się do napisania pracy, przeczytałem wstęp do dziesiątego tomu „Sztuki Świata” wydawnictwa Arkady. Po czym zacząłem czytać i przeglądać kolejne rozdziały, bogato ilustrowane przykładami różnych dzieł. Począwszy od „Gmatwaniny białych linii” Marka Tobeya przez „Elektryczny budzik firmy Braun” zaprojektowany przez Dietera Ramsa, aż po Wielki łuk inżyniera Otto Josepha von Spreckelsena wybudowany w nowoczesnej dzielnicy La Defense w Paryżu. Publikacja ta wydaje się być jedną z najpoważniejszych i najlepiej opracowanych dzieł tego typu dostępnych na polskim rynku, szczególnie pod względem graficznym. Dlatego, szczerze przyznaję, zaskoczyło mnie zdjęcie budzika firmy Braun (na całą stronę) w jednym z rozdziałów. Budzik – sztuka (przez duże „Sz”, jak śpiewa jeden z popularnych piosenkarzy rockowych) – trochę mi nie pasował. Postanowiłem napisać o tym, co mnie pasjonuje, a zarazem bardzo cieszy.

Sztuka współczesna w kontekście internetu

Twórczość ludzi współczesnych można uznać za sztukę we wszystkich jej przejawach (z wyjątkiem MacGyvera i reklam proszków do prania). Mnie osobiście fascynuje inne zagadnienie – Internet. W jednym z miesięczników dla maniaków komputerowych przeczytałem ostatnio obszerny artykuł zatytułowany „Świątynia nieskrępowanej komunikacji”. Pozwolę sobie zacytować pierwszy akapit:

„Burzliwy rozwój techniki komputerowej zapoczątkowany pod koniec lat sześćdziesiątych ma swój epilog we wszystkich

aspektach życia człowieka. Korzystają z niej również artyści. Może zresztą właśnie oni pierwsi uchwycili jej polimorfizm i nie zwracając uwagi na aspekt wykorzystania przestrzeni cyfrowej, nie dopuszczają do odhumanizowania komunikacji międzyludzkiej.”

Pół roku temu zainstalowałem (własnymi siłami) w domu Internet. Mam teraz praktycznie nieograniczony dostęp do każdej informacji opublikowanej w jakimkolwiek medium, a część z nich jest dostępna tylko i wyłącznie w sieci. W tej „Świątyni nieskrępowanej komunikacji” jest niestety mnóstwo nikomu niepotrzebnych śmieci (np. streszczenia ostatnich i zapowiedzi nowych odcinków MacGyvera lub projekty nowych opakowań proszków do prania).

Cybersztuka i jej rola

Największą przyjemność sprawia mi oglądanie „graficznej” twórczości ludzi niezależnych. Dzisiaj każdy może (naprawdę za darmo) stworzyć swoją stronę w Internecie, na której może zamieścić to, co mu się podoba (filmy, obrazki, zdjęcia, teksty lub dźwięki). Miliony ludzi z całego globu na swoich prywatnych komputerach mogą obejrzeć np. film z moich urodzin, zdjęcie mojej dziewczyny albo posłuchać szczekania psa mojego sąsiada.

Czasami można natrafić na naprawdę niesamowite rzeczy. Jest to sztuka najbardziej współczesna. W cybergalerii Państwa Donajskich, która nosi nazwę Centrum Sztuki Współczesnej, jest mnóstwo kompozycji – niesamowitych, zaskakujących dzieł artystów, którzy publikują tylko w tego rodzaju galeriach. Jedną z kompozycji, którą najlepiej zapamiętałem, jest obraz Ulay’a i Abramovicia pt. „The world is my country: The sex Life of Flowers”. Niestety nie mogłem zamieścić żadnego z opisywanych dzieł, ponieważ we wszystkich galeriach autorzy proszą, aby ich prace nie „opuszczały” pamięci komputera. Trudno też byłoby przenieść na kartkę „wideoinstalacje” publikowane w sieci przez Chrisa Dodge’a, jednego z

najbardziej znanych animatorów cybersztuki.

Sztuka elektroniczna swe podłoże ma w buncie przeciwko układom mecenackim i polityce słynnych galerii, nie dopuszczających do głosu młodych twórców i tworzących pewnego rodzaju rankingi artystów, których „warto” wystawiać. Mechanizmy udostępniane artystom przez technikę komputerową dają im nieograniczone możliwości samorealizacji. Dzięki symulacji nieistniejących światów rozbudzają wyobraźnię młodych ludzi. Galerie, strony gdzie można oglądać twórczość niezależnych artystów, są wielkim krokiem w dziedzinie upowszechniania sztuki. Dzięki temu istnieje możliwość odkrywania talentów, które same nie potrafiłyby się przebić przez szczelną skorupę układów mecenackich.

Planowane działania

W czasie wakacji mam zamiar razem z kilkoma kolegami z różnych stron Polski (pознаłem ich za pomocą poczty elektronicznej) stworzyć stronę. Jest grafik, muzyk, mamy mnóstwo pomysłów i kontaktów z innymi ludźmi, podobnie jak my myślącymi. Chcemy stworzyć coś niezależnego, pokazać światu, co myślimy, jaki mamy stosunek do MacGyvera i reklam proszków do prania.

Konkluzja

Czy warto zajmować się sztuką współczesną? Dla każdego z nas przedstawia ona coś innego. Żyjemy „razem z nią”, nie możemy oceniać jej z perspektywy czasu. Dla mnie sztuką współczesną są zarówno obrazy, rzeźby „wziętych” artystów wystawiane na Manhattanie, jak i graffiti tworzone w „nocnym pośpiechu” na murach czy stacjach metra. Najbliższą mi formą sztuki współczesnej jest „wirtualna sztuka”. Tam, w świecie cyfrowym, mogę znaleźć wszystkie te dzieła. W jednej chwili przenieść się z Luwru czy Montparnasse na Dolny Manhattan lub Cedar Tavern, zahaczając o wystawę graffiti ze stacji metra w Londynie.

Niektórzy twierdzą, że nie należy się zajmować „tymi nowymi pseudoartystami”. Mówią: „pociapa taki płótno farbą i wystawiają go w galerii”. Proponuję stanąć przy wystawie Awangardy we Wrocławiu i posłuchać wypowiedzi przypadkowych przechodniów. Osobiście też nie przepadam za studium np. „faktury czarnej farby olejnej w artystycznym nieładzie”. Może tego nie rozumiem.

” Wszyscy chcą zrozumieć malarstwo – dlaczego nie próbują zrozumieć śpiewu ptaków? ” – Picasso

Bo to jest trudniejsze...

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Która z koncepcji mówienia o świecie przez literaturę jest najbliższa twojemu sposobowi postrzegania rzeczywistości?

**„Świat to labirynt, teatr, sen...”.
Która z koncepcji mówienia o świecie przez literaturę jest najbliższa twojemu sposobowi**

postrzegania rzeczywistości?

Świat to labirynt, teatr, sen

Losy ludzkie od zarania dziejów toczyły się w bardziej lub mniej gwałtowny sposób. Człowiek, istota inteligentna, „przeżył” wiele epok, z których każda wniosła inne problemy, trudności, możliwości, światopoglądy. Te zagadnienia stały się bodźcem do tworzenia literatury, skupiającej w sobie różne koncepcje postrzegania rzeczywistości, mówienia o niej. Najczęstszym wątkiem, który od zawsze pojawiał się na pisarskich kartach, było pytanie o sens życia, związanego z pojęciem pełni człowieczeństwa. Pytanie to mogło znaleźć odpowiedź jedynie w odniesieniu do prawdy o człowieku, wraz z wszystkim co go dotyczy. Literatura, która swoją tematyką obejmowała „wszystko co ludzkie”, rozważała przede wszystkim różnego rodzaju wybory życiowe, zachowania. W większości przypadków tworzona była zgodnie z „koncepcją prawdy”, wypływającą z nieprzewartościowanej etyki i moralności. W niej każdy otrzymał możliwość znalezienia: drogi wyjścia z różnorodnych sytuacji, wzorów postępowania, odpowiedzi na pytania egzystencjalne, „porozumienia” ze światem, czyli rzeczywistością.

Labirynt jako metafora życia

Każda jednostka ludzka od urodzenia, aż do kresu swoich dni krąży w labiryncie życia szukając najlepszej drogi do celu. Znalezienie wyjścia wymaga podejmowania szeregu wyborów, znoszenia cierpienia, uciszania własnego „ja”, nie oglądania się za siebie. Przed faktem poszukiwania stanął tytułowy bohater powieści poetyckiej Adama Mickiewicza „Konrad Wallenrod”. Konrad (Walter), podobnie jak każdy, posiadał swój własny „labirynt”, oparty w takiej, a nie innej rzeczywistości mu przypisanej. Bohater poświęcił własne dobro na rzecz wielkiej sprawy – wolności ojczyzny. Musiał posunąć się do zdrady ideałów rycerskich, aby osiągnąć zamierzony cel. Takie

było jego podróżowanie po nieznanym. Nikt z ludzi nie jest w stanie ocenić słuszności jego postępowania, ponieważ ile żyjących – tyle „zagmatwanych traktów” znaczy ludzkie losy. Labirynt zmusza do podejmowania bardzo wielu wyborów, od człowieka zależy jaki będzie ich wymiar, pozytywny czy też negatywny. W sytuacji determinującej istotę ludzką stanęła tytułowa bohaterka dramatu antycznego Sofoklesa „Antygona”. Antygona kierując się siostrzaną miłością, pochowała ciało swojego brata Polinejka, uznanego przez króla Kreona za zdrajcę ojczyzny. Bohaterka dokonała wyboru, mając świadomość odpowiedzialności za swoje postępowanie. Wybrała taką, a nie inną drogę, ponieważ człowieczeństwo przedstawiało dla niej większą wartość, niż jej własne życie.

Przedstawione wyżej przykłady zaczerpnięte z literatury, uświadamiają czytelnikowi sens odpowiedniego wartościowania na nieznaną drogę życia. Świat determinuje każdego, tak jak zdeterminował konkretne działania Waltera i Antygony.

Teatr jako scena życia

„Zacność, uroda, moc, pieniądze, sława, Wszystko to minie jako polna trawa; Naśmiawszy się nam i naszym porządkom Zamkną nas w mieszek, jako czynią łątkom.”

Jan Kochanowski, wybitny poeta epoki renesansu, w powyższych słowach zawartych we fraszce „O żywocie ludzkim”, zwrócił uwagę na fakt odgrywania przez każdego człowieka określonej roli w życiu. Uzmysłowił odbiorcy, że pomimo aktorstwa, dzięki któremu wielu osiąga rzekomy „sukces”, wszyscy podlegamy temu samemu prawu przemijalności. Jednak ludzie, w większości przypadków, nie zwracają uwagi na sens odpowiedniego wartościowania, czyniącego egzystencję godną najwspanialszego ze stworzeń. Wolą przybierać maski żyjąc w obłudzie, zakłamaniu, hipokryzji. Biorą udział w wielkim przedstawieniu, broniąc się przed świadomością wyrządzanego w ten sposób zła. Warto w tym momencie przywołać utwór Gabrieli Zapolskiej pod tytułem „Moralność pani Dulskiej”. Autorka potępia zachowanie

główniej bohaterki, „ubierającej” się w fałsz ażeby ukryć przed światem prawdę o sobie samej. Pani Dulska na co dzień brudna, zaniedbana, wulgarna, podczas spotkań z ludźmi przybiera pozę „wielkiej mieszczańskiej”, dobrze wychowanej, dbającej o życiową formę. W normalnym życiu jest bezwzględna, bezlitosna, używa prostackiego języka. Wyrzuca z domu lokatorkę, przez którą przed jej domem stało pogotowie. Dla Dulskiej był to duży skandal. O ile większym skandalem jest jej życie, ukrywane pod maską dobrej pani z manierami.

Niestety także w dzisiejszych czasach można odnaleźć ludzi, którzy postępują w ten sam sposób, będąc kłamcami, fałszerzami prawdy o człowieku. Świat – teatr, wszyscy odgrywamy jakąś sztukę, bardziej lub mniej zdając sobie z tego sprawę. Innym przykładem literackim, w którym jest mowa o ludzkim zakłamaniu, może być powieść Bolesława Prusa pod tytułem „Lalka”. Ukazane przez pisarza postawa Izabeli Łęckiej, stanowi wierne odwzorowanie postępowania bezmyślnych nikczemników, ukrywających prawdę pod pozorem. Łęcka łączy w sobie z jednej strony urok fizyczny i piękność manier, z drugiej, wewnętrzną pustkę i zanik zmysłu moralnego. Udaje kobietę bogatą wewnątrz (duchowo), dostrzegającą problemy społeczne, zainteresowaną ludźmi, a w rezultacie dba jedynie o siebie będąc zadufaną, pustą wewnątrz arystokratką. Ważniejsze dla niej są podziały klasowe, niż szczerze dobro i miłość. Zachowanie Łęckiej zasługuje na potępienie.

Sen jako metafora egzystencji

Najgorszą sytuacją, jaką napotyka człowiek w życiu, jest uświadomienie sobie, że cała rzeczywistość to koszmarny sen, który osiąga tragiczne apogeum. Tak stało się z tytułowym bohaterem powieści Jacka Londona „Martin Eden”. Martin przez całe swoje życie szukał dla siebie miejsca. Kochał dziewczynę z wyższych warstw społecznych, tworzył dla niej, poświęcał się, zdobywał wiedzę, aby zasłużyć na miłość. Jednak wszelkie jego zabiegi okazały się okrutną pomyłką. Eden dostrzegł, jak

współczesny literatury?

odbiorca

Czy jako współczesny odbiorca literatury, oczekuję od niej „Przepisu na życie” czy wyjaśniania świata w sposób absolutny? Zdecydowanie nie. Pytania są kluczowe, pomagają odnaleźć własną definicję rzeczywistości. Podana w sposób dogmatyczny definicja zamyka umysł w klatce zgody lub skazuje na bunt, a jeśli okaże się prawdziwa, powrót z tego wygnania jest bardzo trudny. Jak powiedział Frank Herbert w „Bogu Imperatorze Diuny”: „Wiara jest niebezpieczna. Umysł, który wierzy, ulega stagnacji. Przestaje dostrzegać ogromny, nieograniczony wszechświat”. Te słowa mogą wydawać się obrazoburcze dla Polaków wychowanych w duchu chrześcijańskim, ale nie są demaskatorskie. W literaturze Herberta znajdziemy wszystko: od rozrywki po głęboką refleksję.

Herbert w swoich książkach ukazuje świat, który choć nie jest naszym światem, skłania do refleksji nad rzeczywistością. Przynależy do fantastyki, co sprawia, że niektórzy odkładają te tomy na półkę, tracąc szansę na fascynującą podróż po stworzonej przez niego rzeczywistości. Powieści Herberta to nie tylko wspaniały opis świata i przygodowa fabuła, ale także głębokie refleksje filozoficzne, wplecione w tekst przez pamiętniki Leto Atrydy II. Autor stawia pytania, ukazując różnorodność dróg ludzkich, co czyni jego książki bogatymi w treści skłaniające do refleksji.

Tendencyjność w literaturze

Powieść tendencyjna, popularna w czasach Orzeszkowej, Prusa i Sienkiewicza, miała na celu ukazanie wspaniałości programu autorów. Dzisiaj jednak najwyżej cenimy pytania, a nie odpowiedzi. Zmieniło się również rozumienie tendencyjności, która obecnie nabiera negatywnych konotacji. Dzieła programowe często postrzegamy jako jednowymiarowe, podczas gdy

współczesne społeczeństwo ceni różnorodność i indywidualne podejście.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, choć ceniony za swoje wiersze programowe, jest dzisiaj bardziej doceniany za poezję refleksyjną, inspirowaną przyrodą Tatr. Jego indywidualne przeżycia i refleksje przemawiają do nas bardziej niż programowe deklaracje. Czytając jego wiersze, definiujemy siebie, odkrywamy własne myśli i emocje.

Indywidualizm w twórczości

Cyprian Kamil Norwid, żyjący później niż wieszcz romantyzmu, również cenił indywidualizm i niezależność myślenia. Jego poezja, pełna osobistych refleksji, przemawia do nas swoją autentycznością. Norwid, który uważał przemilczenie za równie ważne jak mowa, pragnął, aby każdy czytelnik współtworzył z nim wiersze, stawał się filozofem swojej rzeczywistości.

Współczesne oczekiwania wobec literatury

Współczesna literatura, podobnie jak inne dziedziny sztuki, docenia indywidualny odbiór świata przez twórcę. Od impresjonizmu, przez kubizm, po abstrakcję – artysta przekazuje nam swoją wizję rzeczywistości, zmuszając do refleksji i odkrywania nowych perspektyw. W literaturze, podobnie jak w malarstwie, liczy się to, co widzi i czuje twórca, a my, jako odbiorcy, mamy możliwość poznawania różnorodnych interpretacji świata.

Dzisiejszy odbiorca literatury poszukuje w niej różnorodności i głębi, pragnąc, by książki skłaniały do refleksji nad życiem, światem i samym sobą. Współczesna literatura ma za zadanie nie tylko bawić, ale przede wszystkim inspirować do myślenia i rozwijania własnych poglądów. W dobie wielości mediów i informacji, książki muszą konkurować z wieloma innymi formami rozrywki, co wymaga od autorów większej kreatywności i umiejętności dotarcia do czytelnika.

Literatura jako źródło pytań

W literaturze poszukujemy nie gotowych odpowiedzi, ale pytań, które pobudzają naszą wyobraźnię i intelekt. Przykładem mogą być dzieła filozoficzne czy literatury science fiction, które często stawiają fundamentalne pytania o naturę człowieka, sens życia, czy przyszłość naszej cywilizacji. Twórczość Franka Herberta w „Diunie” jest doskonałym przykładem literatury, która poprzez fikcję skłania do głębokiej refleksji nad współczesnymi problemami społecznymi, politycznymi i ekologicznymi.

Refleksja nad indywidualnością

Współczesna literatura ceni indywidualność i unikalność każdej jednostki. Autorzy, tacy jak Kazimierz Przerwa-Tetmajer czy Cyprian Kamil Norwid, pokazują, że największą wartością w twórczości jest osobista perspektywa i autentyczność. Tetmajer, zamiast trzymać się sztywnych kanonów poezji programowej, oddaje głos swoim indywidualnym przeżyciom i refleksjom, co sprawia, że jego poezja przemawia do nas również dzisiaj.

Norwid, z kolei, swoją poezją nawołuje do refleksji i współtworzenia, podkreślając, że każdy czytelnik ma unikalny wkład w interpretację dzieła. Jego przekonanie, że poezja powinna budzić umysły i inspirować do myślenia, jest dziś bardziej aktualne niż kiedykolwiek.

Wielość interpretacji

Jednym z najważniejszych aspektów współczesnej literatury jest możliwość wielości interpretacji. Każdy czytelnik, w zależności od swoich doświadczeń i poglądów, może inaczej odebrać to samo dzieło. Literatura daje nam możliwość spojrzenia na świat z różnych perspektyw, zrozumienia innych punktów widzenia i poszerzenia własnych horyzontów.

Roła literatury w kontekście historycznym

Patrząc na literaturę w kontekście historycznym, widzimy, jak zmieniały się oczekiwania czytelników. W XIX wieku, w dobie pozytywizmu, literatura miała przede wszystkim edukować i propagować określone wartości. Dziś oczekujemy od literatury, że będzie prowokować do myślenia, skłaniać do refleksji i inspirować do działania. Współczesne dzieła literackie, poprzez swoją wielowymiarowość, umożliwiają nam lepsze zrozumienie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.

Literatura a współczesne media

W dobie cyfryzacji i mediów społecznościowych literatura musi konkurować z natłokiem informacji i różnorodnych form rozrywki. Książki stają się jednym z wielu źródeł wiedzy i inspiracji, co wymaga od autorów większej kreatywności i umiejętności przyciągnięcia uwagi czytelnika. Współczesna literatura często korzysta z nowych technologii, tworząc interaktywne e-booki czy angażujące kampanie marketingowe, które przyciągają nowych odbiorców.

Podsumowanie

Współczesny odbiorca literatury oczekuje od niej przede wszystkim inspiracji do refleksji, możliwości odkrywania siebie i zrozumienia otaczającego świata. Literatura nie powinna narzucać gotowych definicji, ale zachęcać do myślenia, stawiania pytań i odkrywania różnorodności ludzkich doświadczeń. Dzięki literaturze możemy lepiej zrozumieć samych siebie, innych ludzi i świat, w którym żyjemy. Jest to proces, który nigdy się nie kończy, ponieważ każda książka, każdy autor, każdy czytelnik wnosi coś nowego do tego wielkiego dialogu, który toczy się od wieków i będzie trwał jeszcze długo. Literatura jest więc nie tylko źródłem rozrywki, ale przede wszystkim narzędziem poznania i zrozumienia zarówno własnego umysłu, jak i całego wszechświata.

Literatura od zawsze łączyła w sobie śmiech, refleksję i opis

świata. Każda epoka, każdy twórca wnosi coś nowego, zachęcając nas do stawiania pytań i poszukiwania własnych odpowiedzi. Współczesny odbiorca literatury oczekuje od niej przede wszystkim inspiracji do refleksji, możliwości odkrywania siebie i zrozumienia otaczającego świata. Literatura nie powinna narzucać gotowych definicji, ale zachęcać do myślenia, stawiania pytań i odkrywania różnorodności ludzkich doświadczeń. W ten sposób staje się narzędziem poznania i zrozumienia zarówno własnego umysłu, jak i całego wszechświata.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

„Wesele” – symbolizm, problematyka narodowa

Symbolizm

1. Przedmioty:

- **Złoty Róg:** Symbol wyzwolenia, wezwania do powstania i pobudzenia woli walki. Jego zgubienie przez Jaśka oznacza utratę szansy na powstańczy zryw.
- **Czapka z pawimi piórami:** Jaśko, schylając się po czapkę, gubi Złoty Róg. Scena ta symbolizuje zaprzepaszczenie sprawy narodowej przez chciwość i przywiązanie do dóbr materialnych. Jest ostrzeżeniem, by nie stawiać własności prywatnej ponad sprawy publiczne i narodowe.

- **Dzwon Zygmunta:** Symbol dawnej wielkości narodu i jego władców. Obecnie oznacza jedynie pogrzeby, co wskazuje na upadek narodowej rangi w obliczu bardziej miałkich czasów.
- **Chochoł:** Krzak dzikiej róży owinięty na zimę słomą. Symbolizuje uśpione wartości narodu polskiego i jego przegraną sprawę. Jednak po zimie zawsze przychodzi wiosna, a krzak budzi się do życia, co wskazuje na nadzieję odrodzenia narodu.

2. Postaci:

- **Hetman Branicki:** Ostrzeżenie przed trójłojalizmem, jak proponowali Stańczycy.
- **Szela:** Przypomnienie krwawych wydarzeń buntu chłopskiego w 1846 roku.
- **Wernyhora:** Ukraiński lirnik, symbol solidaryzmu społecznego.
- **Stańczyk:** Wyraziciel niepokoju dziennikarza, krytykującego powstanie.
- **Rycerz Czarny:** Symbol cnót rycerskich, odwagi i niezłomności.

3. Symbolika scen:

- **Scena finałowa:** Letargiczny taniec jako odpowiednik marazmu, bezideowości i niemocy pokolenia.

Problematyka narodowa

Głównym celem utworu jest ukazanie stosunków pomiędzy chłopami a inteligencją w zaborze austriackim. Chłopi przedstawieni są jako grupa zróżnicowana, ale posiadająca pewną świadomość narodową. Na odpowiedni sygnał są gotowi chwycić za broń i walczyć przeciwko obcemu panowaniu, ale potrzebują przywódców spoza swojego stanu.

Jasiek gubi powierzony mu Złoty Róg, a gospodyni dba o własny dobytek, chowając zgubioną przez konia cenną podkowę. Czepiec jest ciekawy świata i świadomy siły chłopstwa. Zarzuca panom

bierność i niechęć do działania, wynikająca z obawy przed rewolucją społeczną. Organizuje chłopów do walki i wiele oczekuje od wizyty Wernyhory. Chłopi z kosami przypominają dawnych kosynierów, ale bez panów są bezsilni.

Autor krytykuje polską inteligencję za bierność i niezdolność do przewodzenia narodowi. Wysztycha chłopomanie, która nie ma nic wspólnego ze zrozumieniem kultury i mentalności ludu. Ukazuje intelektualną pustkę postawy dekadentki, demaskuje poczucie wyższości inteligencji i brak porozumienia między miastem a wsią. Chłopi, choć prymitywni i skłonni do bójek, byliby w stanie podjąć narodowy czyn, podczas gdy inteligencja zawodzi. W najważniejszej chwili Gospodarz powierza Złoty Róg Jaśkowi, prostemu parobkowi.

W „Weselu” Wyspiański ukazuje skomplikowane relacje między chłopstwem a inteligencją, ale także głębsze problemy społeczne i narodowe Polski pod zaborami. Autor nie tylko krytykuje, ale również stara się wskazać na potrzebę jedności i współpracy między różnymi warstwami społecznymi.

Chłopstwo

Chłopi w „Weselu” są przedstawieni jako grupa zróżnicowana, ale mająca w sobie potencjał do działania. Czepiec, jeden z najbardziej wyrazistych przedstawicieli chłopów, jest świadomy siły swojego stanu i domaga się działania. Pragnie rewolucji, ale jednocześnie obawia się jej skutków. Chłopi są gotowi walczyć, ale potrzebują przewodników, którzy wskażą im drogę. Ich chęć do walki jest zderzana z praktycznym podejściem do życia, co symbolizuje scena z czapką z pawimi piórami – pragnienie poprawy swojego losu materialnego dominuje nad ideami narodowymi.

Inteligencja

Inteligencja, w oczach Wyspiańskiego, jest zbyt bierna i oderwana od rzeczywistości. Nie potrafi zrozumieć chłopów ani ich motywacji. Postaci takie jak Pan Młody czy Poeta są

zagubione w swoich marzeniach i romantycznych wizjach, niezdolne do podjęcia konkretnych działań. Wysztydzana chłopomania ukazuje, jak powierzchowne jest ich zainteresowanie ludem – to raczej moda niż autentyczna chęć zrozumienia i współpracy.

Wernyhora, ukraiński lirnik, przynosi proroctwo zjednoczenia i wspólnego działania, ale jego wizje nie zostają zrealizowane. Inteligencja jest zbyt zaabsorbowana sobą, a chłopci nie mają wystarczającego wsparcia, by podjąć walkę. W rezultacie dochodzi do klęski – scena finałowa z Chochołem, symbolizująca marazm i niemoc, ukazuje brak jedności i wspólnego celu.

Współpraca i Jedność

Wyspiański w „Weselu” wskazuje, że tylko zjednoczenie wszystkich warstw społecznych może przynieść narodowe odrodzenie. Zarówno chłopci, jak i inteligencja mają swoje wady, ale i potencjał. Autor wzywa do przełamania wzajemnych uprzedzeń i do wspólnego działania. Wernyhora, choć postać symboliczna, pokazuje, że jedność jest możliwa, choć trudna do osiągnięcia.

Jednak Wyspiański nie daje prostych odpowiedzi. „Wesele” to dramat, który skłania do refleksji nad kondycją polskiego społeczeństwa, nad jego podziałami i nad tym, jak można je przewyciężyć. Jest to utwór, który pokazuje zarówno bolączki, jak i potencjał narodu, który mimo przeciwności losu, ma szansę na odrodzenie.

Podsumowanie

„Wesele” Stanisława Wyspiańskiego to wielowymiarowy dramat, który ukazuje głębokie problemy narodowe i społeczne Polski pod zaborami. Symbolizm utworu i jego bogata problematyka narodowa skłaniają do refleksji nad przeszłością i przyszłością narodu. Wyspiański krytykuje zarówno chłopów, jak i inteligencję, ale także wzywa do jedności i współpracy.

Tylko przewyciężenie wzajemnych uprzedzeń i wspólne działanie mogą przynieść odrodzenie narodowe. „Wesele” pozostaje aktualne i inspirujące, zachęcając do przemyślenia własnej roli w budowaniu lepszej przyszłości.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Przyroda ojczysta jako temat, motyw i źródło inspiracji artystycznych

Przyroda jest częstym motywem w literaturze lirycznej, towarzyszy przeżyciom podmiotu lirycznego, często odzwierciedlając jego stan psychiczny, a nawet stanowiąc tło dla dramatycznych wydarzeń. Jest źródłem estetycznych doznań i zachwyków, a gdy zachwyk ten dotyczy rodzimej przyrody, staje się wyrazem patriotyzmu lub tęsknoty za ojczyzną.

Poeci renesansu, tacy jak Jan Kochanowski, jako pierwsi dostrzegli piękno otaczającej przyrody. Kochanowski wielokrotnie opisywał swoją czarnoleską lipę, która stała się symbolem polskiej poezji. W fraszce „Na lipę” autor zaprasza przygodnego gościa do odpoczynku w cieniu lipy, opisując chłodne wiatry od pola, ochronę przed słońcem dzięki liściom, śpiew ptaków i brzęczenie pszczół. Lipa, posiadająca cechy ludzkie, zaprasza do odpoczynku, świadoma swojej wartości: „A ja swym cichym szeptem sprawić umiem snadnie, że człowiekowi łącno słodki sen przypadnie.”

W fraszce „Do gór i lasów” pojawia się motyw przyrody, gdzie

autor z radością wspomina swoje dzieciństwo i młodość, patrząc na wysokie góry odziane lasami. Kochanowski wielokrotnie odwołuje się do przyrody w swoich pieśniach. Pieśń „Serce roście” zaczyna się od opisu przyrody: zimowe drzewa bez liści, skute lodem rzeki, ziemia pokryta śniegiem. Po zimie nadchodzi wiosna w pełnej krasie, radując ludzkie serca widokiem zieleni, kwitnących łąk i śpiewających ptaków. Urok wiosny cieszy tylko tych, którzy żyją zgodnie z sumieniem.

W pieśni „Nie porzucaj nadzieje” Kochanowski propaguje filozofię stoicką, radząc spokojne przeżywanie smutków i radości, porównując zmienność losu do cyklicznych zmian w przyrodzie:

„Patrzaj teraz na lasy, jako przez inne czasy wszystkłą swą krasę drzewa utraciły, a śniegi pola wysoko przykryty.”

W „Pieśni świętojańskiej o Sobótce” Kochanowski podkreśla, że kontakt z przyrodą zapewnia radość i szczęście, co szczególnie widać w wypowiedzi panny XII:

„Wsi spokojna, wsi wesoła! Który głos twej chwale zdoła? Kto twe wczasy, kto pożytki, może wspomnieć za raz wszystkie.”

Piękno przyrody dostrzegali także twórcy sentymentalizmu. Jan Jakub Rousseau uważał, że kryzys cywilizacji spowodowany jest odejściem człowieka od natury. W sielance „Laura i Filon” Franciszka Karpińskiego, spotkanie bohaterów następuje w lesie pod jaworem, w wieczornej porze, gdy księżyc już zaszedł.

Epoka romantyzmu w literaturze szczególnie ceniła przyrodę jako tło wydarzeń oraz jako ilustrację stanów psychicznych bohaterów, co doskonale widoczne jest w wielu utworach, takich jak ballada „Lilie”. Kiedy mężobójczyni pędzi przez las do pustelnika, drzewa złowrogo szumią, wiatr gwizdże, a „wrona gdzieś tam kracze i hukają puchacze”.

W balladzie „Świtezia” zachwyca poetyckie opisanie jeziora, gdzie nocą gwiazdy i księżyc odbijają się w spokojnych wodach, tworząc wrażenie, że człowiek zawieszony jest w samym środku

nieba, nie dostrzegając przeciwległego brzegu.

Przyroda staje się również centralnym tematem w cyklu „Sonetów krymskich” Adama Mickiewicza. W sonetach tych, szczególnie w „Stepach Akermańskich”, bujna roślinność stepowa jest porównywana do fal oceanu, a kwiaty i kwitnące krzewy przypominają koralowe wyspy. Panuje tu idealna cisza, a dźwięki przelatujących żurawi i motyla wśród traw dodają harmonii krajobrazowi. Mickiewicz, choć zachwycony pięknem krymskiej przyrody, nie zapomina o tęsknocie za daleką Litwą.

„Pan Tadeusz” to kolejny przykład, gdzie przyroda nie tylko jest obiektem estetycznych zachwytów, ale także wyrazem głębokiej miłości do ojczyzny. Epopeja rozpoczyna się słowami pełnymi tęsknoty za Litwą, której piękno opisuje autor w szczegółowych detalach: leśne pagórki, zielone łąki, pola posrebrzane żytem i wyłacane pszenicą, a na wzniesieniu szlachecki dwór z białymi ścianami.

Opisy przyrody w „Panu Tadeuszu” urzekają czytelnika swoją plastycznością i malowniczością, osiąganą dzięki zastosowaniu różnorodnych środków artystycznych. Opisy wschodu i zachodu słońca, burzy czy mglistego poranka są arcydziełami poezji opisowej.

Mickiewicz często posługiwał się personifikacją, jak w opisie wschodu słońca, które „idzie niewesoło i po drodze drzemie”, lub w opisie świtu bez rumieńców, który „wykrada się z mroku”.

Tadeusz, bohater „Pana Tadeusza”, wyraża niekłamana miłość do ojczyzny, reagując z oburzeniem na zachwyty Hrabiego nad pięknem włoskiego nieba, co jest jasnym przykładem jego patriotyzmu i przywiązania do rodzimego krajobrazu.

wieśniaczki opłakującej bliskich. Tadeusz nie czuje uroku lazurowego nieba nad Włochami, uważając je za monotonne i nudne. Polskie niebo natomiast pełne jest zmieniających się chmur, które są dla poety inspiracją do osobnych, poetyckich opisów. Chmury jesiennego nieba rozwijają się jak warkocze

sięgające od ziemi do nieba, przesuając się tak powoli, jak żółw. Polskie niebo można obserwować bez końca, zawsze oferując nowe widoki:

„U nas dość głową podnieść, ileż to widoków!
Ileż scen i obrazów z samej gry obłoków (...)

W „Panu Tadeuszu”, opisanej przez Mickiewicza, przyroda nie jest jedynie źródłem estetycznych wrażeń, lecz wyrazem patriotycznej postawy i głębokiej więzi z ojczystym krajobrazem. Utwór kończy się pięknym opisem zachodu słońca, gdzie poeta zwraca uwagę na obłoki oświetlone promieniami zachodzącego słońca, ich barwy zmieniają się nieustannie:

„Na zachód obłok na kształt rąbkowych firanek,
Przejrzysty, sfałdowany, po wierzchu perłowy,
Po brzegach pozłacany, w głębi purpurowy.”

Tadeusz, bohater utworu, wyraża szczery zachwyt nad pięknem ojczystej przyrody.

Juliusz Słowacki w wierszu „Smutno mi Boże” również łączy zachwyt nad pięknem przyrody z tęsknotą za ojczyzną. Obserwując zachód słońca nad morzem w Aleksandrii, poeta dostrzega nie tylko estetyczne piękno, ale także odczuwa ukojenie i pogodzenie się z losem, który odmówił mu szczęścia w życiu. Motywy krajobrazowe, takie jak obrazy zmieniających się kolorów nieba i morza, odzwierciedlają melancholijny nastrój Słowackiego:

„Na tęczę blasków, którą tak ogromnie
Anieli twoi w niebie rozpostarli,
Nowi gdzieś ludzie w sto lat będą po mnie patrzący – marli.”

Przyroda staje się tu nie tylko źródłem estetycznych wrażeń, lecz również przypomnieniem o ulotności ludzkiego życia i wiecznym pięknie natury.

Impresjoniści, tak jak Kazimierz Przerwa-Tetmajer, kontynuują tradycję wykorzystywania przyrody jako inspiracji artystycznej. Przerwa-Tetmajer, znany z wierszy tatrzańskich,

ukazuje swoją miłość do Tatr poprzez malownicze opisy, które nadal zachwycają czytelników swoim artystycznym pięknem:
„Nikt tak nie kochał smolnych wiatr, trzasku i dymu stosów,
i nikt

Znad głuchych szczytów Tatr patrzących w dół niebiosów...
I w świecie nikt nie kocha tak samotnej skalnej drogi
urwisk, gdzie w dole buja ptak i groza pieści nogi.”

Przyroda w jego wierszach staje się nie tylko tłem dla wydarzeń, lecz głównym bohaterem, który oddziałuje na emocje i doznania poetyckie czytelnika.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer – „Melodia mgieł nocnych”

W wierszu „Melodia mgieł nocnych”, Przerwa-Tetmajer przedstawia tatrzańskie krajobrazy używając impresjonistycznej metody opisu. Tytułowe mgły snują się wokół górskich szczytów, a poeta personifikuje je, opisując jak „męty płasają, wchłaniają potoków szmer, bawią się puchem mlecza”. W ciszy gór słyhać jedynie szmer potoków i przelatującego nietoperza. Końcowy obraz mgieł tworzących mosty między szczytami gór, przybite do skał promieniami gwiazd, jest szczególnie malowniczy i sugestywny.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer – „Widok ze Świnicy do Doliny Wierchcichej”

W innym wierszu, „Widok ze Świnicy do Doliny Wierchcichej”, Przerwa-Tetmajer wyraża przekonanie, że piękno przyrody działa kojąco na psychikę człowieka. Opisuje spokój tatrzańskiego krajobrazu, używając impresjonistycznych technik, takich jak opisy elementów świetlnych i barwnych. Słoneczne promienie oświetlają zbocza gór, gdzieniegdzie skrywane przez mgłę, a potok błyszczący jak srebrzysty sznur pośród kamieni. Poetycki obraz jest dramatycznie zakończony przez pojawienie się podmiotu lirycznego, który stoi na szczycie góry, patrząc w przepaść, wyrażając swoje wewnętrzne uczucia.

Jan Kasprówic – „Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach”

Jan Kasprówic w cyklu sonetów „Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach” również stosuje impresjonistyczną metodę opisu. W każdym sonecie pojawia się motyw krzaka dzikiej róży, płonącego jaskrawym blaskiem, otoczonego kontrastowymi elementami tatrzańskiego krajobrazu. Szare skalne zbocza kontrastują z pąsowymi kwiatami, a górskie stawy błyszczą i migoczą. Kasprówic używa jasnych barw i kontrastów, aby ukazać piękno chwilowości i zmienności przyrody tatrzańskiej.

Stefan Żerómski – „Zmierzch”

Stefan Żerómski w noweli „Zmierzch” używa impresjonistycznych technik opisu, aby przedstawić piękno i nastrojowość zmierzchu w górach. Opisuje jak noc zbliża się do lasów, zmieniając naturalne kolory na szarości i czerwienie. Promienie światła odbijające się od drzew i kamieni tworzą efemeryczne obrazy, które szybko znikają w głębi ciemności. Opisane sceny kontrastują z naturalistycznymi opisami ciężkiej pracy, tworząc pełny malowniczy obraz.

Stefan Żerómski – „Zmierzch”

Stefan Żerómski w noweli „Zmierzch” używa typowych elementów impresjonistycznego pejzażu, aby uchwycić przemijającą chwilę zmierzchu. Opisuje, jak lasy jasnoniebieskie szerniały w pomroce szarej, a czerwieniejące pniaki odbijały promienie zachodzącego słońca. Technika zacierania konturów przedmiotów sprawia, że w miarę jak zmierzch się pogłębia, elementy krajobrazu stają się coraz bardziej niewyraźne. Zmierzch nabiera cech antropomorficznych, gdyż smutek i szarość przyrody stanowią tło dla ludzkiej tragedii – żmudnej pracy Gibałów oraz troski matki o los swojego dziecka.

Julian Przyboś – „Z Tatr”

Julian Przyboś w wierszu „Z Tatr” przedstawia dynamiczny,

plastyczny obraz tatrzańskiego krajobrazu. Zastosował efekty dźwiękowe, aby uwydatnić ciszę gór, przerwana hukiem wodospadu. Opisuje nie tylko statyczny krajobraz, ale dramatyczne wydarzenia, jak upadek taterniczki, która zawisa na obrywie głazu. Poeta ukazuje, jak niebo zostaje „strącone w przepaść”, a Tatry stają się dla niej granitową trumną. Obraz przyrody jest tu nie tylko tłem, ale także głównym bohaterem dramatycznych wydarzeń.

Władysław Broniewski – „Miasto rodzinne”

W wierszu „Miasto rodzinne” Władysław Broniewski w sposób refleksyjny opisuje swoje ukochane krajobrazy z dzieciństwa i młodości. Pełen sentymentu powraca wspomnieniami do starych dzwonów kościelnych, czerwonych promieni zachodzącego słońca i sosnowych lasów na mazowieckiej równinie. Opis przyrody pełen jest miłości do rodzinnego miasta, Płocka, które jest dla poety źródłem najpiękniejszych wspomnień.

Podsumowanie

W literaturze polskiej impresjonistyczne opisy przyrody nie tylko malują piękno krajobrazów, ale także służą jako narzędzie wyrażania emocji i uczuć bohaterów oraz autorów. Opisy te są dynamiczne, pełne efektów dźwiękowych i świetlnych, które uwydatniają chwilowe i ulotne piękno przyrody oraz jej wpływ na ludzkie emocje i myśli. Przeplatanie tych opisów z refleksyjnymi rozważaniami nad życiem i losem dodaje im głębi i uniwersalności, ucząc nas miłości do ojczystej ziemi i jej niezmiennego piękna.

Impresjonizm w literaturze polskiej, zastosowany przez takich poetów jak Przerwa-Tetmajer, Kasprówic i Żeromski, odzwierciedlał trend artystyczny Młodej Polski. Ich impresjonistyczne opisy przyrody nie tylko malowały piękno tatrzańskich krajobrazów, ale także oddawały emocjonalne i psychiczne stany bohaterów oraz autorów. Stosowanie jasnych barw, kontrastów i momentalnych obrazów przemijających zjawisk

przyrody podkreślało ulotność i nietrwałość ludzkich doświadczeń i uczuć.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Szczęście oraz cel i sens życia w literaturze romantyzmu i pozytywizmu

Szczęście w życiu ludzkim ma wielowymiarowe znaczenie, będąc wartością kluczową dla prawidłowego rozwoju osobowości człowieka. Każdy człowiek wyznacza sobie w życiu cel, którego realizacja daje wewnętrzne samozadowolenie i poczucie szczęścia. Niemniej jednak, pełne osiągnięcie tego stanu jest często nieosiągalne, co prowadzi do pytań o sens i wartość życia.

Romantyzm: poszukiwanie sensu i ideałów

W literaturze polskiego romantyzmu pytanie o sens i cel życia jest centralnym motywem. W dramacie „Kordian” Juliusza Słowackiego główny bohater, filozofujący młodzieniec, rozważa samobójstwo swojego przyjaciela. Kordian nie potępia tej śmierci, rozumiejąc, że była ona wynikiem rozdźwięku między marzeniami a rzeczywistością. Sam również odczuwa wewnętrzną niemoc i osamotnienie, nie posiadając wyraźnej idei, której mógłby być wierny.

Szczęście indywidualne a narodowe

W ujęciu romantyków szczęście występuje w dwóch wymiarach: indywidualnym i narodowym. Bohaterowie romantyczni często stają przed wyborem: czy cenić bardziej własne szczęście, czy dobro narodu? Konrad z „Dziadów” Adama Mickiewicza oraz Kordian z dramatu Słowackiego reprezentują postawy prometeiczne, poświęcając się dla wolności narodu. Konrad Wallenrod natomiast kieruje się osobistą tragedią, ale jego działania przyczyniają się do szczęścia narodu.

Proces dojrzewania do idei

Dla bohaterów romantycznych walka narodowyzwoleńcza jest nadrzędnym celem, który nadaje sens ich życiu. Idea ta nie rodzi się od razu; jest wynikiem procesu dojrzewania i poszukiwania wartości. Kordian błądzi po omacku, próbując ogarnąć realia świata, które nie odpowiadają jego wyidealizowanym marzeniom. Z czasem dostrzega, że wartości takie jak miłość czy stanowisko można zdobyć za pieniądze, a literatura nie oddaje w pełni rzeczywistości. Zrozpaczony, odnajduje na górze Mont Blanc ideę walki o wolność.

Podobnie, Konrad podczas „Wielkiej Improwizacji” w „Dziadach” odnajduje swoją życiową ideę – pragnie rządzić światem i uszczęśliwić naród swoją władzą. Norwid w wierszu „Do obywatela Johna Brown” stwierdza, że idea jest wiecznie żywa, choć często ludzie giną w jej imię. Nim jednak idea odniesie zwycięstwo, musi przejść przez wiele prób.

Pozytywizm: praktyczne podejście do szczęścia i sensu życia

W pozytywizmie szczęście i sens życia są rozumiane bardziej praktycznie i materialistycznie. Literaturą tego okresu rządził kult pracy, nauki i postępu. Bohaterowie pozytywistyczni, jak np. w powieściach Bolesława Prusa czy

Elizy Orzeszkowej, dążą do poprawy warunków życia społecznego, walcząc z ubóstwem, analfabetyzmem i nierównościami. Szczęście jednostki często łączone jest z działaniem na rzecz społeczności, a cel życiowy widziany jest w pracy dla dobra ogółu.

Adam Mickiewicz w II części „Dziadów” podkreśla, że każdy powinien osiągnąć pełnię życia już na ziemi. Składają się na to zarówno chwile smutku, jak i radości. Celem życia jest również przemijanie – wszystko wokół nas zmienia się nieustannie, zmienia się świat i zmienia się człowiek.

Romantyzm: Szczęście i miłość

Indywidualne szczęście człowieka w literaturze romantycznej najgłębiej odzwierciedla bogactwo życia psychicznego bohaterów, szczególnie w kontekście wielkiej, często nieszczęśliwej miłości, jak w „Balladach i romansach”. W balladzie „Romantyczność” Karusia przeżywa śmierć ukochanego, jest samotna i zagubiona, a jedynie autor solidaryzuje się z nią. Wewnętrzne przeżycia bohaterów współgrają z przyrodą, co pogłębia nastrój i mocniej zarysowuje psychikę ludzką.

Romantyczna twórczość i nieśmiertelność idei

Romantycy kultywowali twórczość literacką, często niedocenianą za ich życia, lecz wyrażali przekonanie, że ich dzieła znajdą uznanie w przyszłych pokoleniach. Juliusz Słowacki w wierszu „Testament mój” wyraża nadzieję na nieśmiertelność swojego imienia.

Pozytywizm: praca jako cel życia

W pozytywizmie celem i sensem życia była szeroko pojęta praca, kształtująca morale bohaterów. Program pozytywistów polskich obejmował hasła „pracy organicznej” i „pracy u podstaw”, związane z walką o równouprawnienie kobiet, kwestię żydowską

oraz pracą z ludem i dla ludu.

Bohaterowie pozytywizmu

Bohaterowie „Lalki” Bolesława Prusa są przykładami pozytywistycznych ideałów. Wokulski to idealista moralny, Rzecki – idealista polityczny, a Ochocki – idealista naukowy. Ochocki poświęca się pracy naukowej, marząc, że jego wynalazek uszczęśliwi ludzkość i stworzy świat bez granic. Rzecki jest wierny idei walki narodowej, widząc Polskę przez pryzmat legendy napoleońskiej. Jest subiektem sklepowym, rzetelnie wypełniającym swoje obowiązki.

Wokulski: bohater na rozdrożu

Wokulski burzy tradycję pozytywistyczną. Rozdwojony między wielką, romantyczną miłością do Izabeli a swoimi ideałami moralnymi, nie idzie na kompromis ze społeczeństwem, które go nie akceptuje. Przerasta społeczeństwo pod każdym względem, nie pasując do epoki, w której żyje. Społeczeństwo w „Lalce” jest ukazane krytycznie, skupione na pogoni za materialnym zyskiem, bezużytecznym, wystawnym życiem i brakiem ideałów.

Refleksja o szczęściu

Każdy człowiek w każdej epoce stara się zapewnić sobie doczesne szczęście, podejmując trud pracy i nauki. Jednak nie tylko szczęście doczesne powinno być celem człowieka. Pełnia szczęścia składa się zarówno z aspektów ziemskich, jak i duchowych, zgodnie z prawdą wypowiedzianą przez Mickiewicza: należy żyć pełnią życia i doświadczać pełni człowieczeństwa nie tylko na ziemi, ale i w niebie.

Podsumowanie

Literatura romantyzmu i pozytywizmu ukazuje różne podejścia do szczęścia, celu i sensu życia. Romantyzm skupia się na wewnętrznych konfliktach i poszukiwaniach, idealizując walkę

narodowyzwoleńczą jako drogę do osiągnięcia pełni życia. Pozytywizm natomiast stawia na praktyczne działania, dążąc do poprawy warunków życia poprzez pracę i naukę. Oba nurty literackie, mimo różnic, podejmują fundamentalne pytania o ludzką egzystencję i wartości, które nadają jej sens.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Problematyka etyczna i moralna w opowiadaniach T. Borowskiego

Tadeusz Borowski w swoich opowiadaniach, szczególnie w cyklu „Pożegnanie z Marią”, przedstawia skomplikowaną problematykę etyczną i moralną, skupiając się na wpływie obozów koncentracyjnych na psychikę i kodeks moralny człowieka.

Etyczne dylematy i zmiany w kodeksie moralnym

Głównym problemem poruszonym przez Borowskiego jest wpływ obozów koncentracyjnych na ludzką psychikę i ich kodeks etyczny. W obozach koncentracyjnych więźniowie musieli wybierać pomiędzy różnymi postawami, które często decydowały o ich przetrwaniu. Borowski wyróżnia trzy grupy postaw:

Bunt i ucieczki

Osoby, które próbowały walczyć z obozową rzeczywistością, buntować się czy uciekać, były skazane na szybką śmierć. Takie

działania były surowo karane przez obozowych strażników.

Bierność i rezygnacja

Ludzie, którzy przyjęli postawę całkowitej bierności i rezygnacji, również nie mieli szans na przetrwanie. W obozach nazywano ich „muzułmanami” – byli to więźniowie, którzy umierali za życia, tracąc wszelką wolę walki i życia.

Adaptacja do warunków obozowych

Najbardziej interesującą grupą dla Borowskiego są ci, którzy przystosowali się do obozowych reguł i wiedzieli, jak funkcjonować w tych ekstremalnych warunkach. Aby przetrwać, więźniowie musieli zmienić cały swój kodeks etyczny, całkowicie przekształcając swoje wartości. Przetrwanie było możliwe tylko kosztem innych, co prowadziło do zaniku etyki chrześcijańskiej i dehumanizacji.

Dehumanizacja i degradacja moralna

Borowski ukazuje proces dehumanizacji w skrajnie behawiorystyczny sposób. W jego opowiadaniach, przedstawia bohaterów poprzez ich czyny, bez wnikania w ich wewnętrzne przeżycia i myśli. Taki sposób narracji podkreśla brutalność i bezsens moralnego upadku. Przykłady takie jak syn wpychający swojego ojca do komory gazowej czy rozmowy o paleniu zwłok dzieci w krematorium pokazują, jak daleko ludzie byli zmuszeni się posunąć, aby przetrwać w nieludzkich warunkach.

Przemiana moralna i konieczność przeżycia

Warunki obozowe zmuszały ludzi do porzucenia norm moralnych i etycznych, które były ważne w „normalnym” świecie. W obozie nie obowiązywały zasady dekalogu, a przestępstwa takie jak kradzież i zabójstwo stawały się codziennością. Obozy koncentracyjne były miejscem, gdzie proces dehumanizacji był jednym z głównych celów ich istnienia. Ludzie tracili wszelkie normy moralne i etyczne, które kierowały nimi na wolności.

Tadeusz Borowski w swoim zbiorze opowiadań „Pożegnanie z Marią” przedstawia brutalną rzeczywistość obozów koncentracyjnych, ukazując głęboką degradację moralną i etyczną, jakiej doświadczali ludzie w tych nieludzkich warunkach. Obozy koncentracyjne rządziły się własnymi, surowymi prawami, które zmuszały ludzi do przystosowania się, często kosztem własnego człowieczeństwa.

Zanik człowieczeństwa i etyki

Borowski ukazuje, jak ekstremalne warunki obozowe prowadzą do zaniku podstawowych wartości moralnych. Przykłady te są dobitnie przedstawione w jego opowiadaniach:

„Dzień na Harmenzach”

W tym opowiadaniu stary Beker opowiada o tym, jak powiesił własnego syna za kradzież chleba. Tego rodzaju historia ilustruje, jak w obozach koncentracyjnych podstawowe więzi rodzinne i instynkty zostały zniszczone przez surowe i nieludzkie zasady przetrwania.

„Proszę państwa do gazu”

Borowski przedstawia młodą kobietę, która w obawie przed śmiercią nie przyznaje się do swojego małego dziecka i ucieka przed nim. Instynkt macierzyński, który w normalnych warunkach jest jednym z najsilniejszych ludzkich instynktów, został tutaj stłumiony przez silniejszą chęć przetrwania.

Postawy i przystosowanie

Bohater opowiadań, Tadeusz, jest przykładem człowieka zlagrowanego, który przystosował się do obozowych realiów. Tadeusz nie jest prominentem obozowym, ale także nie należy do najniższej warstwy więźniów, tzw. „muzułmanów”. Zajmuje miejsce w obozowej klasie średniej, co oznacza, że najgorsze lata obozu ma już za sobą i nauczył się, jak przetrwać w tych ekstremalnych warunkach. Potrafi znaleźć jedzenie, wie, kogo

unikać i jak omijać zagrożenia. Jego adaptacja do obozowych realiów nie oznacza, że jest pomocnikiem esesmanów czy obozowym kapo. Jest to raczej konieczność przystosowania się do warunków, które rządzą się własnymi prawami.

Ludzie o czystych postawach

Pomimo okrutnej rzeczywistości obozowej, Borowski nie zapomina ukazać ludzi, którzy zachowali swoje moralne wartości. W opowiadaniu „Proszę państwa do gazu” autor przeciwstawia młodej kobiecie uciekającej przed własnym dzieckiem postać młodej dziewczyny, która bez wahania idzie na śmierć. W „Dniu na Harmenzach” pojawia się postać pani Haneczki, kobiety, która pomagała więźniom i dzięki której Tadeusz przeżył najtrudniejszy okres pobytu w obozie.

Realizm opowiadań

Borowski w swoich opowiadaniach nie upiększa rzeczywistości. Ukazuje ją w całej brutalności, co było powodem kontrowersji i krytyki. Jednak jego celem było pokazanie prawdy o obozach koncentracyjnych, gdzie proces dehumanizacji człowieka był jednym z podstawowych mechanizmów ich funkcjonowania. W obozach, gdzie wartości moralne i etyczne zostały zniszczone, człowiek dostosowany do tych realiów (człowiek zlagrowany) często nie potrafił już odnaleźć się w normalnym świecie po wyjściu na wolność.

Podsumowanie

Opowiadania Borowskiego są głębokim studium ludzkiej natury w warunkach ekstremalnych. Ukazują, jak obozy koncentracyjne zmuszały ludzi do przystosowania się kosztem własnej moralności i etyki, jak również jak trudne było dla tych, którzy przetrwali, powrócenie do normalnego życia. Borowski poprzez swoje opowiadania przekazuje nie tylko grozę obozów, ale także siłę i słabość ludzkiego ducha w obliczu niewyobrażalnych trudności.

Twórczość Tadeusza Borowskiego to głęboka analiza moralnej degradacji i dehumanizacji, jakiej doświadczali ludzie w obozach koncentracyjnych. Borowski bezlitośnie ukazuje, jak ekstremalne warunki mogą zmusić ludzi do porzucenia wszelkich wartości moralnych w imię przetrwania. Jego opowiadania są świadectwem nie tylko okrucieństwa obozów, ale także ludzkiej zdolności do adaptacji i przetrwania w najbardziej nieludzkich warunkach.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.

Powstanie i polistopadowa historiozofia romantyczna w utworach Adama Mickiewicza

Twórczość Adama Mickiewicza budzi wiele emocji zarówno wśród badaczy, jak i odbiorców jego dzieł. Okres po roku 1830 nazywany jest „polistopadowym” z oczywistych względów. Po upadku powstania Mickiewicz zaczął tworzyć utwory prześięknięte patriotyzmem i wrogością do władzy monarszej. Jego twórczość w tym czasie różni się od wcześniejszych dzieł, starając się zwrócić uwagę na problemy Polski, zniewolonej i nękaniej przez różne „społeczne choroby”.

Pierwszym „powstańczym” dziełem Mickiewicza był wiersz „Reduta Ordona”. Opowiada on o oblężeniu Warszawy z perspektywy naocznego świadka. Mickiewicz przedstawia obronną walkę powstańców przeciwko przeważającym siłom Moskali. Narrator, żołnierz drugiej linii, obserwuje zmagania współtowarzyszy, podkreślając nierówność sił między walczącymi. Car, wysyłający

swoich żołnierzy na śmierć, jest oceniany negatywnie, podczas gdy odwaga obrońców Warszawy, którzy nie boją się „zdrzeć korony z głowy tyrana”, jest podkreślana. Stylizacja użyta w „Reducie Ordona” pojawia się później w „Dziadach” części III i „Panu Tadeuszu”, gdzie wróg Polski porównywany jest do odrażających rzeczy, takich jak „ława błota, nasypała iskrami bagnetów”. Czarne chorągwie to „sępy wiodące na śmierć”.

Mickiewicz pisał „Redutę Ordona” na podstawie wspomnień Garczyńskiego, które okazały się nieścisłe – nie Ordon wysadził Redutę i nie zginął podczas walk. Mimo to, utwór zachowuje swoje niezaprzeczalne walory literackie i emocjonalne, a jego myśli przewodnie pojawiają się później w „Dziadach drezdeńskich” i „Panu Tadeuszu”. Najwspanialszym „pomnikiem” „Reduty Ordona” jest scena z „Szyfowych prac”, gdzie recytacja tego utworu przez młodego Polaka niweczy wieloletnie starania rusyfikacyjne szkoły.

Po pobycie na Krymie w 1825 roku Mickiewicz opuścił Rosję i udał się w dwuletnią podróż po Europie, odwiedzając m.in. Hamburg, Berlin, Drezno, Pragę, a także Goethego w Weimarze. Z Niemiec przez Szwajcarię udał się do Rzymu, gdzie dowiedział się o wybuchu powstania. Jego klęska głęboko go dotknęła, ponieważ nie mógł brać w nim udziału.

Z goryczy po upadku powstania i refleksji nad tragicznymi dziejami narodu zrodziło się natchnienie, które zaowocowało powstaniem trzeciej części „Dziadów”. Pobyt w Dreźnie trwał niecałe cztery miesiące, podczas których Mickiewicz pracował nad „Redutą Ordona” i przekładał „Giaura” Byrona, choć nie ukończył tej pracy. W przedmowie do „Dziadów” opisuje sytuację narodu polskiego: „Okolo roku 1822 polityka Imperatora Aleksandra, przeciwna wszelkiej wolności, zaczęła się wyjaśniać, gruntować i pewny brać kierunek. W ten czas podniesiono na cały naród polski prześladowanie powszechne, które coraz stawało się gwałtowniejsze i krwawsze. Całą administracją nakręcono jako jedną wielką Polaków torturę, której koło obracali carewicz Konstanty i senator

Novossiltzoff.”

Trzecia część „Dziadów” jest przepełniona mistycyzmem i opisami zjawisk nadprzyrodzonych. Już w prologu Gustaw przemienia się w Konrada, a scena ta wprowadza aniołów, duchy i Anioła-stróża, który później wpływa na losy bohatera. Scena więzienna wprowadza czytelnika w atmosferę spisku filomackiego, pojawiają się tam koledzy i przyjaciele poety z czasów studiów w Wilnie. Wszyscy są owładnięci uczuciem patriotyzmu, a ich rozmowy dotyczą sytuacji, w jakiej się znaleźli: nie wiedzą, o co są oskarżeni, jak długo już siedzą zamknięci ani co ich czeka. Wśród nich wyróżniają się:

- Tomasz, wyrażający najwyższe wartości moralne filomatów i czujący się odpowiedzialny za los swych współtowarzyszy,
- Jan Sobolewski, opowiadający o wywózkach młodych filomatów na Sybir,
- Konrad, poeta rewolucyjny, bardzo wrogo nastawiony do caratu.

W scenie wprowadzającej autor umieścił wiele szczegółów ze swojego osobistego życia, podkreślając, że mimo iż nie brał udziału w powstaniu, to był filomatem i spiskowcem. Ten obraz jest kluczowy dla całego utworu, wprowadzając w nastrój walki narodowowyzwoleńczej i ukazując buntownicze postawy studentów. Następnie pojawia się scena Wielkiej Improwizacji, w której Konrad przedstawia swoją twórczą siłę, równą boskiej, stając się przedstawicielem gnębnego narodu. Walka Konrada z Bogiem wynika z jego prometeizmu. Nazywa się „pierwszym z ludzi i aniołów tłumu”. Mickiewicz potępia jego pychę, ale pochwała gorący patriotyzm. Autor krytykuje drogę Konrada, wskazując, że nie należy podejmować jednorazowych, indywidualnych zrywów, mimo gorącego pragnienia wyzwolenia narodu.

Następują sceny wizyjne: Widzenie Ewy, Widzenie księdza Piotra i Sen Senatora. Ewa modli się za duszę więźnia-poety prześladowanego przez cara, co jest jedynym pogodnym obrazem w

III części „Dziadów”. W Widzeniu księdza Piotra Polska porównywana jest do ukrzyżowanego Chrystusa, mającego zmartwychwstać i stać się narodem wybranym. Pojawia się też idea mesjanizmu – wiara w nadejście nowej epoki i przekonanie, że Polska ma przewodzić innym narodom w drodze do wyzwolenia. Sen Senatora, w przeciwieństwie do Widzenia Ewy, wprowadza atmosferę przerażenia, ukazując satyrycznie służalcze postawy carskich urzędników. Scena ta jest wprowadzeniem do Salonu Warszawskiego, gdzie Mickiewicz przedstawia kontrastujące postawy społeczne: starszyzna salonu, obojętna na niesprawiedliwość, i patriotyczna młodzież wspomagana przez Rosjanina Bestużewa, solidaryzującego się z polskimi patriotami.

Tragiczna postać pani Rollison, błagającej Senatora o życie swojego syna, kontrastuje z tańczącymi parami, ukazując tyranie Senatora. Mistyczny aspekt tej sceny podkreśla śmierć Doktora od pioruna jako kara za zdradę ojczyzny. Scenę zamyka widok prowadzonego na śledztwo Konrada, a ostatnia, IX scena, przedstawia Noc Dziadów: na cmentarzu pojawiają się Guślarz, kobieta w żałobie i widmo. Ostateczny obraz przedstawia wywózkę ludzi na Syberię, w tym Konrada, dzieląc los innych patriotów-spiskowców.

Do „Dziadów” trzecich Mickiewicz dołączył część opisową „Ustęp”, gdzie wszechstronnie krytykuje władzę carską w Rosji. „Ustęp” pełen jest zaskakujących spostrzeżeń na temat rosyjskiego ludu i jego rzeczywistości, przeciwstawiając niesprawiedliwość, pychę, bezprawie i służalczość carskich urzędników. Poeta współczuje narodowi rosyjskiemu i nawołuje do zrywu przeciw tyranii. W wierszu „Do przyjaciół Moskali” Mickiewicz oddaje hołd rosyjskim rewolucjonistom: Rylejewowi i Bestużewowi. „Dziady dreźnieńskie” są utworem realistycznym, przedstawiając martyrologię narodu polskiego i obraz caratu oraz narodu rosyjskiego. Mickiewicz krytykuje postawę Konrada, wskazując, że indywidualne porywy nie są drogą do wolności ojczyzny.

Dramat o dziejach Konrada miał dla Mickiewicza osobisty wydźwięk, przypominając dzieje prześladowań filomatów i mękę poety, dla którego tragedia Ojczyzny była największą tragedią życiową. Wielu zarzucało poecie, że nie brał osobiście udziału w walkach niepodległościowych, a „Dziady” część III były odpowiedzią na te zarzuty.

Pod koniec 1832 roku Mickiewicz przeniósł się do Paryża, gdzie zetknął się z polską emigracją. Polityczne spory między demokratami i konserwatystami groziły oderwaniem emigracji od spraw Polski. Mickiewicz dostrzegał, że te spory przysłaniały najważniejszy cel – wyzwolenie Ojczyzny. Postanowił zająć się publicystyką, aby bezpośrednio dotrzeć do odbiorców. W 1832 roku zaczął pisać „Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego” i objął redakcję czasopisma „Pielgrzym Polski”.

„Księgi narodu i pielgrzymstwa” składają się z dwóch części. W „Księgach narodu” Mickiewicz przedstawia dzieje Polski na tle historii ludzkości, ukazując Polskę jako kraj, gdzie zachowały się tradycje chrześcijańskie oparte na idei wolności. Idealizując historię kraju, autor przedstawia Polskę jako naród mający szczególną rolę w dziejach Europy. Obraz zmartwychwstania Polski i uwolnienia ludów Europy z niewoli rozbudził w emigracji wielkie nadzieje, co było głównym celem Mickiewicza – podnieść emigrację do walki przeciw zaborcom. „Księgi narodu” zawierają ostrą krytykę wszelkiego rodzaju despotyzmu, rozszerzając tę krytykę na szerszy kontekst historyczny.

W „Księgach pielgrzymstwa polskiego” Adam Mickiewicz zawarł dwadzieścia cztery przypowieści, z których każda kończy się modlitwą pielgrzyma. Z tych przypowieści płyną nauki i instrukcje dla inteligencji emigracyjnej, której autor sugeruje, aby zamiast bezproduktywnych sporów, skupiła się na walce o niepodległość Ojczyzny. Mickiewicz nawołuje do zgody i szacunku dla tradycji, czyniąc z emigrantów „szermierzy” najszlachetniejszej sprawy – wolności. Jego demokratyczne poglądy ujawniają się w krytycznym stosunku do Świętego

Przymierza i rządów burżuazyjnych, przewidując zwycięstwo ludu nad rządem klasowym. Przypomina kupcom i handlarzom, że łaknąc złota i papieru, posyłali pieniądze na zgębienie wolności, a przyjdzie czas, gdy będą żuć swoje złoto i papier, nie mając chleba i wody.

„Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego” są jedynymi utworami Mickiewicza napisanymi w formie biblijnej, co wynikało z chęci przekazania prawd ludziom prostym, którym poeta wyznaczał doniosłą rolę w odbudowie Europy, chcąc ich natchnąć nową wiarą w przyszłość. Mickiewicz dostrzegał siłę militarną, jaką dysponowali chłopi w walkach wyzwoleniczych. Księgi te miały duży wpływ na współczesnych, przetłumaczono je na język francuski, niemiecki i angielski, przemycono je także do Polski, by dodawały otuchy w ciężkim okresie niewoli i służyły jako narzędzie indoktrynacji powstańczej.

W 1833 roku Mickiewicz objął stanowisko naczelnego redaktora czasopisma „Pielgrzym Polski”. Jako redaktor wzywał do walki z despotyzmem i nawoływał do jedności wokół sprawy wolności Polski. W artykule „O ludziach rozsądnych i ludziach szalonych” krytykował „rozsądek” hamujący próby walki niepodległościowej i solidaryzował się z „szalonymi”, którzy mieli odwagę walczyć. Pisywał również artykuły zwracające uwagę na niedolę chłopską.

W atmosferze politycznych i społecznych napięć powstała epepeja narodowa „Pan Tadeusz”. Pierwsze wydanie ukazało się w czerwcu 1834 roku w Paryżu. Mickiewicz, rozczarowany społecznością emigracyjną, której rozbitej i potarganej wewnętrznymi konfliktami, przypominał, że najlepiej ocenia się wartość ojczyzny po jej utracie:

„Litwo! Ojczyzno moja! Ty jesteś jak zdrowie. Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie, Kto cię stracił. Dziś piękność twą w całej ozdobie Widzę i opisuję, bo tęsknię po tobie.”

Jedną z najbardziej charakterystycznych cech „Pana Tadeusza”

jest przenikający epopeję patriotyzm. Mickiewicz przemycą go wszędzie, nawet w najpiękniejszych opisach przyrody. Nie utożsamiał narodów z ich przywódcami, czego dowodem są postacie Żyda Jankiela, „bardziej Polaka niż Żyda”, oraz kapitana Rykova, prawdziwego Rosjanina o prawym charakterze. Głównym bohaterem patriotycznym jest Jacek Soplica, dynamiczna postać, która działa wśród szlachty zaściankowej i chłopów, organizując powstanie.

„Pan Tadeusz” miał być początkowo sielanką zatytułowaną „Żegota”, ale rozrósł się do rozmiarów epopei. Ukazuje pełen „wachlarz” szlachty polskiej i pobudza wyobraźnię czytelnika opisami przyrody. Indywidualizacja mowy bohaterów, takich jak wykwintna pani Telimena, rubaszny ks. Robak i kapitan Rykow z typową rosyjską składnią, dodaje dziełu autentyczności.

„Pan Tadeusz” jest wielkim osiągnięciem artystycznym Mickiewicza. Eugeniusz Sawrymowicz pisał o nim jako o dziele genialnym, bliskim doskonałości w poezji. Po ukazaniu się „Pana Tadeusza” Mickiewicz ożenił się z Celiną Szymanowską. Jego stosunek do twórczości literackiej stał się krytyczny, co wyrażał w listach do przyjaciół, wskazując, że przyszła poezja będzie wymagała świętości i natchnienia z góry, aby obudzić szacunek dla sztuki.

Po napisaniu „Pana Tadeusza” Mickiewicz nie tworzył już wiele wierszem, z wyjątkiem kilku liryków. W jego twórczości z tego okresu wyróżniają się utwory takie jak „Zdania i uwagi”, które są znakomite, gnomiczne, wierszowane, niezwykle krótkie i zwarte. Utwory te były wzorowane na twórczości niemieckich mistyków: Jakuba Boehme, Angelusa Silesiusa oraz Saint-Martina. Mickiewicz, zafascynowany twórczością Saint-Martina, często cytował jego dwuwiersze i namawiał przyjaciół do zaznajomienia się z jego utworami. Konrad Górski pisał o „Zdaniach i uwagach”, że Mickiewicz, uznając myśli innych za swoje, spłacał dług wobec tych, których twórczość zgadzała się z jego własnymi doświadczeniami życiowymi.

W „Zdaniach i uwagach” dominują myśli teologiczne, głównie dotyczące relacji między Bogiem a człowiekiem. Mickiewicz stara się ukazać doświadczenia naszego życia wewnętrznego oraz obserwacje dotyczące ludzkiego zachowania, ich mądrości i głupoty. Zadając pytania, stara się zrozumieć, kim jest Bóg. Jeden z wierszy zaczyna od wezwania, aby Bóg chronił człowieka przed odkryciem tajemnicy, która nigdy nie będzie odkryta:

„Pierwsza mowa szatana do rodu ludzkiego
Zaczęła się najskromniej od słowa: dlaczego?”

„Zdania i uwagi” to zbiór 121 epigramatów, w większości dwuwierszowych, ale są też czterowierszowe i jeden sześciowierszowy. Utwory te są dowodem na głębokie duchowe doświadczenia Mickiewicza podczas nawrócenia na wiarę rzymsko-katolicką.

Trudne warunki materialne rodziny Mickiewiczów zmusiły poetę do pisania utworów przeznaczonych na sceny paryskie. Około 1836 roku napisał dwa dramaty: „Konfederaci barscy” i „Jakub Jasiński”. „Jakub Jasiński” nie został ukończony, a z „Konfederatów barskich” przetrwały tylko dwie pierwsze sceny. Były to utwory komercyjne, dotyczące spraw politycznych Polski, ale ich wprowadzenie do paryskich teatrów zakończyło się raczej miernym skutkiem.

Rozwiązaniem kłopotów finansowych Mickiewiczów było powołanie Adama Mickiewicza na stanowisko profesora literatury łacińskiej w Akademii w Lozannie. Choć wyjazd opóźniło załamanie nerwowe jego żony, w czerwcu 1839 roku Mickiewicz wraz z rodziną zamieszkał w Lozannie. Wykłady zaczął 12 listopada, zyskując wielkie uznanie jako profesor. W tym czasie powstała seria utworów znana jako „Liryki lozańskie”.

„Liryki lozańskie” nie mają tytułów, dlatego oznacza się je według pierwszych słów tekstu, takich jak: „Nad wodą wielką i czystą”, „Gdy tu mój trup”, „Połały się łzy me”, „Snuć miłość” i „Ach, już i w rodzicielskim domu”. Tematyka tych utworów

jest różnorodna. Mickiewicz z jednej strony rozczuła się nad swoim losem, a z drugiej uświadamia sobie, że musi dokończyć swe dzieło. Czesław Zgorzelski opisał nastrój i język tych liryków, zauważając „zmianę stosunku poety do słowa, nadanie wagi oddzielnym wyrazom, zatarcie ich plastyczności na rzecz rozszerzenia znaczenia, alegoryczność bez jednoznacznej interpretacji, zmiany we wzajemnym ustosunkowaniu składni i rytmiki, słowem – zbliżenie do nowoczesnego uprawiania liryki jako dzieła otwartego”.

Już w kwietniu 1840 roku poeta otrzymał propozycję objęcia katedry literatur słowiańskich w Collège de France w Paryżu. Mickiewicz przyjął tę propozycję bez wahania i w październiku powrócił z rodziną do Paryża. Pierwszy wykład odbył się 22 grudnia, a przez cały rok wykładania zdobył sobie wielkie uznanie wśród słuchaczy. Jego karierę przerwał jednak nagły nawrót choroby jego żony, Celiny, która musiała wrócić do domu zdrowia.

30 lipca w domu Mickiewiczów zjawił się Andrzej Towiański, który dowiedział się o chorobie Celiny i poprzez wywołanie u niej wstrząsu psychicznego przywrócił ją do „stanu normalności”. Mickiewicz uznał to za cud i uległ wpływowi nauk Mistrza, co rozpoczęło najbardziej tragiczny okres w jego twórczości literackiej. Mistyczna filozofia Towiańskiego głosiła wiarę w nadejście nowej epoki i odciągała członków Koła od działalności patriotycznej i politycznej, propagując raczej mętne medytacje filozoficzno-religijne. Mimo wpływu Towiańskiego, Mickiewicz pozostał wrażliwy na krzywdę społeczną i nie zatracił swoich uczuć społeczno-patriotycznych.

Rok 1848, pełen wielkich europejskich ruchów narodowowyzwoleńczych, pobudził Mickiewicza do działania. Gdy zdał sobie sprawę, że Towiański przejawia tendencje antynarodowe i ugodowe wobec władzy monarszej, zdecydowanie zerwał z nim kontakt. Udał się do Rzymu, aby tam stworzyć Legion Polski. W rezultacie, mimo niesprzyjających

okoliczności, powstał niewielki oddział złożony głównie z młodzieży, który był nie tylko organizacją militarną, ale również polityczną. Mickiewicz napisał deklarację zwaną „Składem zasad” lub „Symbolem politycznym”, która dotyczyła podstawowych zagadnień gospodarczych i społecznych. Program polityczny Mickiewicza głosił wolność wyznania i słowa, równość obywateli różnych wyznań i narodowości, równouprawnienie kobiet, braterstwo ludów i wzajemną pomoc narodów. Zakładał likwidację własności folwarcznej na rzecz własności wspólnej narodu polskiego. Był to wyraz ideologii demokratycznej i rewolucyjnej, którą Mickiewicz gorąco popierał.

Sytuacja w Europie w 1849 roku była bardzo napięta. Włochy, Węgry i Niemcy stały się areną walk przeciw uciskowi i przemocy politycznej, a teorie socjalistyczne zyskiwały na popularności. W tym okresie we Francji powstała „Trybuna Ludów” – organ publicystyczny solidaryzujący się z walczącym ludem przeciw władzy despotycznej. Na czele redakcji stanął Adam Mickiewicz, który był autorem około stu artykułów, dotyczących sytuacji politycznej we Francji, ruchów niepodległościowych we Włoszech, na Węgrzech i w Niemczech, oraz zagadnień związanych z rodzącym się socjalizmem i państwem Watykan. W jednym z artykułów pt. „Włochom brak pieniędzy” analizował postawę włoskich rewolucjonistów, uznając ich za zbyt mało stanowczych: „W rewolucji trzeba być rewolucjonistą i kto nim nie jest, upada”.

„Trybuna Ludów” była wydawana zaledwie przez kilka miesięcy, po czym redaktorzy wszystkich pism socjalistycznych zostali aresztowani przez rząd Ludwika Napoleona, lecz Mickiewicz cudem uniknął więzienia. Gazeta ta zapisała się w historii jako pismo walczące o wolność i sprawiedliwość.

Adam Mickiewicz ostatni raz angażował się politycznie w roku 1855 podczas wojny krymskiej. Wyjechał do Konstantynopola, aby tam tworzyć legiony walczące po stronie Turcji przeciwko carskiej Rosji. Był to dla niego bardzo ciężki okres, gdyż nie

chciał być narzędziem w rękach Czartoryskiego, ale nie podzielał też poglądów Michała Czajkowskiego, generała tworzącego pułki pod dowództwem tureckim. Na skutek ciężkiej zarazy panującej w Konstantynopolu Mickiewicz zmarł 26 listopada 1855 roku.

Poezja Mickiewicza, naznaczona głębokim patriotyzmem, uczyła miłości do kraju. Poeta zapisał się w pamięci narodu polskiego jako niezrównany malarz przyrody polskiej, czego najlepsze przykłady widzimy w „Panu Tadeuszu”. Nasz narodowy wieszcz należy do tych poetów, którzy byli, są i będą przewodnikami narodu polskiego w okresie jego niewoli politycznej.

„Przed wielkością Mickiewicza chylą czoła nie tylko Polacy, ale wszystkie cywilizowane narody świata” – napisał Czesław Miłosz.

Bibliografia:

Czesław Miłosz, Historia literatury polskiej, Kraków 1993,
Maria Dernałowicz, Adam Mickiewicz, Warszawa 1985,
Roman Kaleta, Sensacje z dawnych lat, Kraków 1980,
Stanisław Jerschina, Historia literatury polskiej, Warszawa 1959
Jan Majda, Okresy literackie, Warszawa 1988,
praca zbiorowa, Encyklopedia literatury polskiej, Warszawa 1994,
praca zbiorowa, Polscy romantycy, Łódź 1956,
Jan Delbuszewski, Romantyzm w pigule, Łódź 1990,
Kazimiera Macka, Mickiewicz i Maryla, Warszawa 1970.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.